

Rezumatul politicii ClieNFarms #3: Sprijinirea fermierilor și a consilierilor în selectarea practicilor personalizate care contribuie la neutralitatea climatică

Marion de Vries, WUR; Sylvain Quiédeville, FiBL; Alba Saez, IFOAM Organics Europe; Daniel Zimmer, Climate KIC

Context

Progresul către neutralitatea climatică în industria agroalimentară este descris ca „prea lent” de către Observatorul European pentru Neutralitate Climatică (ECNO)ⁱ. Viziunea Comisiei Europene pentru alimentație și agriculturăⁱⁱ subliniază necesitatea creării unor foi de parcurs pentru neutralitatea climatică în agricultură și a unei strategii de tranziție pe termen lung și echitabile, care să includă contribuția fermierilor. Regulamentul privind piața comună, care este în curs de revizuire pentru a consolida poziția agricultorilor pe piață, recunoaște că veniturile agricole vor rămâne probabil sub presiune, deoarece agricultorii se confruntă cu riscuri crescânde, parțial din cauza schimbărilor climatice, a costurilor mai mari ale factorilor de producție și a standardelor de producție mai stricte. Reducerea impactului negativ al sistemelor agricole asupra climei și mediului, dar și creșterea rezilienței și a profitabilității acestora sunt aspecte esențiale pentru multe politici, începând cu politica agricolă comună (PAC). PAC vizează promovarea anumitor soluții prin reglementări, subvenții sau absența acestora. Prin urmare, este important să se furnizeze agricultorilor, consilierilor, factorilor de decizie și părților interesate cunoștințe bazate pe dovezi cu privire la impactul climatic, social și economic al acestor soluții.

Provocarea

Există multe soluții climatice disponibile pentru agricultură. Cu toate acestea, agricultorii ar putea avea dificultăți în alegerea soluțiilor adaptate, deoarece adecvarea și eficacitatea acestora variază adesea din cauza diferențelor în contextul biogeofizic (de exemplu, tipul de sol, clima), tipul de sistem de producție, practicile actuale de gestionare și modul în care acestea sunt puse în aplicare. În plus, anumite soluții pot reduce productivitatea sau veniturile sau pot prezenta compromisuri în raport cu alte obiective de durabilitate. Prin urmare, orice soluții promovate trebuie testate în ceea ce privește aplicabilitatea, eficacitatea și durabilitatea integrală în diferite contexte și pentru diferite sisteme agricole.

În acest context, proiectul de acțiune pentru inovare ClieNFarms contribuie la Pactul verde al UE (EGD) și la strategia Farm2 Fork (F2F) prin co-dezvoltarea, testarea și extinderea soluțiilor agricole care deschid calea către neutralitatea climatică în întreaga Europă.

Obiectivul documentului de politică

Prezentul document de politică are ca scop să ghideze factorii de decizie în procesele lor de luare a deciziilor în direcția neutralității climatice a UE în agricultură, prezentând abordarea ClieNFarms, care ajută părțile interesate din sectorul agricol să selecteze soluții adaptate unui anumit context. Aceasta include evidențierea procesului de selectare și implementare a soluțiilor climatice testate pe sistemele agricole implicate în proiectul ClieNFarms, precum și evaluarea provocărilor legate de implementare, din care se derivă recomandările de politică.

Exonerare de răspundere

Atingerea neutralității climatice în cadrul UE nu este singurul motiv pentru a urmări reziliența și rentabilitatea în sectorul agricol al continentului. Dependența UE de importurile din țări terțe este incontestabilă, iar soluționarea acestei probleme necesită un sector intern competitiv și fiabil. De exemplu, în 2022, UE a importat 97 % din furajele bogate în proteine pe care le-a utilizat, 85 % din volumul importat fiind produs în Brazilia și Argentinaⁱⁱⁱ. În același an, Franța, principalul producător de carne de vită din UE, a importat 25,6 % din carnea de vită consumată, deși se raportează că producția internă a UE acoperă consumul de carne de vită, pui și porc^{iv}. Aceste cifre arată că, indiferent de cât de neutră din punct de vedere climatic este agricultura UE, UE va continua să contribuie la schimbările climatice dacă nu abordăm dependența noastră de importuri.

ABORDAREA CLIENFARMS

Sprijinirea fermierilor în selectarea soluțiilor climatice personalizate

ClieNFarms a identificat și selectat 33 de soluții pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și sechestrarea carbonului în sistemele de producție prezentate în figura 1. Soluțiile au fost incluse într-un catalog de soluții climatice^v dacă erau aplicabile și eficiente în sistemele agricole europene, cu un nivel ridicat de pregătire tehnică (7-9) și cu dovezi ale reducerii potențiale a emisiilor totale nete de GES în cel puțin 2 articole științifice evaluate de colegi. Unele soluții nu au fost incluse din cauza dovezilor insuficiente sau a rezultatelor inconsistente găsite în literatura de specialitate. Catalogul conține o fișă informativă pentru fiecare soluție climatică, cu următoarele informații:

- **Aplicabilitatea:** care depinde de contextul teritorial, pedoclimatic și de tipul sistemului de producție (a se vedea figura 2 de mai jos).
- **Impactul asupra climei:** efectele asupra amprentei de carbon, asupra emisiilor absolute, asupra gazelor cu efect de seră specifice pe surse de emisii și asupra carbonului organic din sol. Prin dezagregarea efectelor, informațiile sunt utile pentru diferiți utilizatori și scopuri, de exemplu pentru a înțelege modul în care practicile la nivel de fermă contribuie la obiectivele LULUCF/ESR sau la Angajamentul global privind metanul.
- **Variația impactului asupra climei:** Multe soluții au efecte variabile în funcție de locația fermei, gestionare, modul sau nivelul de implementare și condițiile externe. Prin înțelegerea motivelor care stau la baza efectelor variabile, fermierul sau părțile interesate pot asigura impactul și evita practicile ineficiente.
- **Efecte asupra randamentelor, rentabilității și altor aspecte legate de durabilitate:** catalogul include o evaluare a impactului adoptării unei soluții date asupra randamentelor animalelor și culturilor, asupra sinergiilor și asupra compromisurilor. Multe strategii de atenuare necesită investiții de capital, modifică costurile operaționale și veniturile și au un impact asupra biodiversității, calității apei și altor aspecte legate de durabilitate, în special atunci când sunt implementate la scară la rgă sau fără adaptare locală.

Figura 1. Categoriile de sisteme de producție din care făceau parte fermele implicate în ClieNFarms. Sursă: ClieNFarms.

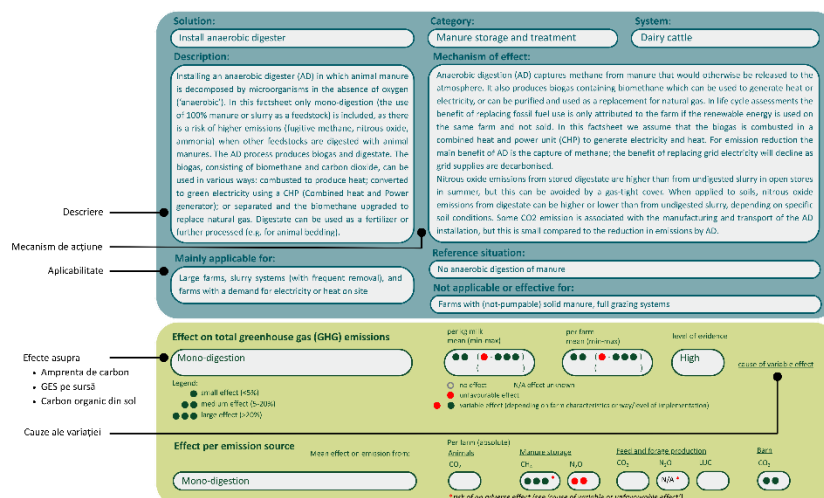

Figura 2. Exemplu de evaluare a performanței climatice (fișă informativă) pentru digestia anaerobă în fermele de lapte. Aceste informații pot fi găsite în catalogul de soluții (a se vedea Referințe). Sursă: ClieNFarms.

Factori care favorizează sau împiedică adoptarea

Constatare cheie 2: Adoptarea practicilor neutre din punct de vedere climatic depinde în primul rând de cunoștințele fermierului, de sprijinul consultativ disponibil și de fezabilitatea financiară pentru o anumită fermă. Fermierii adoptă măsuri care se potrivesc sistemelor lor de producție și obiectivelor economice, în timp ce costurile ridicate de investiție și canalele de consiliere inefficiente rămân obstacole majore în toate sectoarele.

Pentru a înțelege mai bine modul în care fermierii din Europa adoptă soluții climatice, ClieNFarms a realizat un sondaj cantitativ transnațional cu peste 300 de fermieri, completat cu interviuri calitative și ateliere. Rezultatele cheie sunt rezumate în figura 3. Adoptarea este mai puternică atunci când noile practici se aliniază obiectivelor economice ale fermierilor, rather than competing with them. Rezultatele arată variabilitate în funcție de sectorul luat în considerare:

- În **sistemele arabile**, formarea în grup și informațiile din social media favorizează adoptarea, în timp ce rețelele de colegi nu sunt semnificative. Unii fermieri care consideră agricultura ecologică ca fiind foarte importantă tind să adopte mai puține practici, ceea ce poate rezulta din convingerea că agricultura lor este deja suficient de durabilă.
- În **sistemele de pășuni**, sfaturile experților încurajează planificarea pe termen lung, în timp ce sfaturile comerciale descurajează adoptarea. Calitatea superioară a terenurilor tinde să faciliteze implementarea, în timp ce o puternică autonomie, adică faptul că fermierii se bazează exclusiv pe propriile competențe pentru a avea succes, o poate limita, de exemplu în cazul amestecurilor de ierburi/flori sălbatice.
- În **sistemele de creștere a bovinelor**, sfaturile experților promovează suplimentele alimentare și reducerea conținutului de proteine brute din furaje, în timp ce sfaturile comerciale tind să fie slab aliniate cu obiectivele climatice.
- În **practicile legate de tehnologie**, învățarea de la fermier la fermier sprijină adoptarea, inclusiv a energiei regenerabile. Fermierii care se confruntă cu constrângeri financiare raportează intenții de adoptare mai mari în viitor, ceea ce reflectă probabil așteptările privind reducerea costurilor sau creșterea eficienței. În plus, fermele ecologice adoptă mai puține practici bazate pe precizie – de exemplu, în cazul agriculturii cu rată variabilă sau de precizie – deoarece acestea sunt mai puțin relevante pentru logica lor de producție.

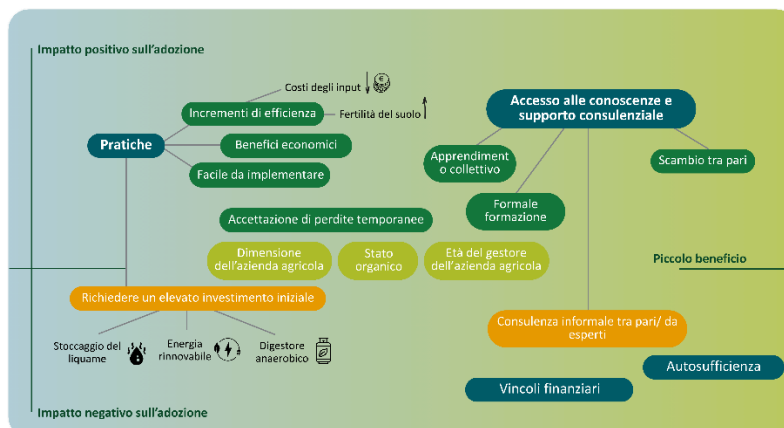

Figura 3. Factori comuni (sus, verde) și bariere (jos, roșu) în adoptarea soluțiilor climatice. În mijloc (verde deschis), factori care au un impact pozitiv minor asupra adoptării. Gri: factori generali; verde/roșu: factori specifici care, în general, stimulează/împiedică adoptarea. Sursă: ClieNFarms.

Recomandări de politică

1. PAC, care se află în prezent în discuție, transferă mai multă responsabilitate statelor membre, care ar trebui să delege mai multă putere actorilor locali pentru a adapta planurile de acțiune strategice cu soluții climatice adecvate și durabile la nivel local pentru agricultură. Aceste planuri ar fi concepute printr-o abordare multi-părți interesate, care ar putea utiliza catalogul de soluții dezvoltat de ClieNFarms.
2. Mecanismele de finanțare ar trebui concepute pentru a sprijini adoptarea de soluții cu un potențial ridicat de atenuare a schimbărilor climatice, în special atunci când aceste soluții sunt măsuri structurale costisitoare, cum ar fi infrastructura pentru dejecții lichide și energia regenerabilă. De asemenea, ar trebui să se acorde prioritate fermierilor tineri și cu constrângeri financiare, care sunt mai puțin susceptibili să adopte practici inovatoare.
3. Serviciile de consiliere și de învățare reciprocă ar trebui consolidate, deoarece s-a dovedit că acestea sprijină adoptarea soluțiilor atunci când se utilizează canalele adecvate. Factorii de decizie politică ar trebui să sprijine dezvoltarea formării în grup, a evenimentelor demonstrative în ferme și a schimburilor structurate între colegi, care să pună în evidență exemple de succes și să contracareze narațiunile negative din cadrul comunităților agricole.
4. Ar trebui să se acorde prioritate pieței interne a produselor alimentare și a furajelor, pentru a se asigura coerența cu obiectivele UE de a avea un sector agricol competitiv și durabil. UE trebuie să sprijine mecanismele care previn relocarea emisiilor de dioxid de carbon. Metodologia dezvoltată în catalogul de soluții poate fi utilizată pentru a împiedica UE să-și externalizeze amprenta ecologică prin consolidarea politicilor, cum ar fi Regulamentul UE privind defrișările (EUDR), sistemele obligatorii de etichetare a originii și prin includerea produselor alimentare în mecanismul de ajustare a frontierelor carbonului (CBAM).

Referințe cheie:

ⁱECNO (2024). *Flagship Report: State of EU progress to climate neutrality* (Velten, E. K., Calipel, C., Duwe, M., Evans, N., Felthöfer, C., Gardiner, J., Hagemann, M., Hossfeld, F., Humphreys, C., Kahlen, L., Lalieu, S., Leśniak, M., Schöberlein, P., Śniegocki, A., Stefańczyk, A., Tarpey, J). Observatorul european pentru neutralitatea climatică (ECNO).

ⁱⁱ Comisia Europeană (2025). Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. O viziune pentru agricultură și alimentație. Crearea împreună a unui sector agricol și agroalimentar atractiv pentru generațiile viitoare. COM(2025) 75 final.

ⁱⁱⁱLoi, A. et al., 2024, Cercetare pentru Comisia AGRI – Dependența sistemului alimentar al UE de inputuri și sursele acestora. Parlamentul European, Departamentul de politici structurale și de coeziune, Bruxelles.

^{iv} Kirsch A. And Lore-Elène J. (2023). Suveranitatea alimentară europeană: ce spun cifrele? Strategii agricole. Disponibil la: <https://www.agriculture-strategies.eu/en/2024/10/european-food-sovereignty-what-do-the-numbers-say/>

^vClieNFarms (2025). Catalog de soluții climatice. Disponibil la: www.ClieNFarms.eu/solutions